

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 31-11-04-382

Chișinău

2 iunie 2016

Biroul Permanent al

Parlamentului Republicii Moldova

În temeiul articolului 73 și articolului 74 alineatul (3) din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare, în mod prioritar, proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.673 din 31 mai 2016.

Proiectul face parte din Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.808 din 7 octombrie 2014 (acțiunile prevăzute în Titlul II art.3 al.2 lit.e) pct.9 și 10).

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege – Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Anexă: Hotărîrea Guvernului nr.673 din 31 mai 2016 – 1 ex.;

Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative – 1 ex.

Nota informativă – 1 ex.;

Avizul expertizei juridice – 1 ex.;

Avizul expertizei anticorupție – 1 ex.

Prim-ministru

PAVEL FILIP

Ex. V.Bogdan, tel.250447

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr. <u>246</u>	
<u>06</u>	20 <u>16</u>
Ora _____	

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. 643
din 31 mai 2016
Chișinău

**Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru
modificarea și completarea unor acte legislative**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Prim-ministru

PAVEL FILIP

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene

Andrei GALBUR

Ministrul muncii, protecției
sociale și familiei

Stela Grigoraș

Ministrul afacerilor interne

Alexandru Jizdan

Ministrul justiției

Vladimir Cebotari

Ministrul finanțelor

Octavian Armașu

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA**LEGE****pentru modificarea și completarea unor acte legislative**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – La articolul 4 din Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 3 decembrie 1992 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.53-55, art.302), cu modificările și completările ulterioare, alineatul (1) se completează cu subpunctul 4¹) cu următorul cuprins:

„4¹) reclamanții – în acțiunile de solicitarea ordonanței de protecție;”.

Art. II. – Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74, art.195), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 77 alineatul (1) litera g), după cuvintele „prin intermediul” se introduc cuvintele „sau în prezența”.

2. Articolul 133¹ va avea următorul cuprins:

„Articolul 133¹. Membru de familie

Prin membru de familie se înțelege:

a) în condiția conlocuirii: persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de tutelă și curatelă, rudele și afinii lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare aceloră dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care s-au aflat în relații asemănătoare aceloră dintre soți (concubinaj).”

3. La articolul 145, alineatul (2) se completează cu litera e¹) cu următorul cuprins:

„e¹) asupra unui membru de familie;”.

4. Articolul 201¹ va avea următorul cuprins:

„Articolul 201¹. Violența în familie

(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) izolare, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;

c) lipsirea de mijloace sau obiecte de prima necesitate pentru existență, neglijarea, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a sănătății ori prejudiciu moral sau material,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

a) săvârșite asupra a doi sau a mai mulți membri ai familiei;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 3 la 6 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Acțiunile violente asupra membrului familiei care au provocat decesul victimei

se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.”

5. Se completează cu articolul 320¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 320¹. Neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violenței în familie

se pedepsește cu munca neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.”

Art. III. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.248-251, art.699), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 69:

alineatul (1) se completează cu punctul 13) cu următorul cuprins:

„13) este necesară asigurarea apărării bănuیتului, învinuitului, inculpatului în procesul audierii minorului, în condițiile prevăzute în art.110¹”.

2. La articolul 71 alineatul (2), textul „art.69 alin.(1) pct.2)-12)” se substituie cu textul „art.69 alin.(1) pct.2)-13)”.

3. La articolul 118 alineatul (2), după prima propoziție se include o propoziție nouă cu următorul cuprins: „În cazul infracțiunii de violență în familie cercetarea la fața locului a domiciliului poate fi efectuată cu acordul victimei, iar dacă victima este o persoană minoră, cu acordul membrului major al familiei, altul decît făptuitorul.”

4. Articolul 215¹:

alineatele (1) și (2) vor avea următorul cuprins:

„(1) Dacă în cadrul procesului penal se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul sînt obligați să intervină neîntîrziat pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau procuror și în baza cererii părții vătămate.”;

alineatul (3):

în dispoziție, după cuvintele „protecție victimei” se introduc cuvintele „și copiilor ei”;

litera b) se completează în final cu cuvintele „ , excluzînd și orice contact vizual cu ea, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea”;

litera c) va avea următorul cuprins:

„c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea”;

litera d) va avea următorul cuprins:

„d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează”;

la litera g), cuvintele „participa la” se substituie cu cuvîntul „finaliza”;

alineatul (4) se completează în final cu textul „sau dacă la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea făptuitorului”;

la alineatul (5), cuvintele „și organului de asistență socială” se exclud.

5. La articolul 276 alineatul (5), propoziția a treia se exclude.

Art. IV. – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013,

nr.130-134, art.415), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 77 alineatul (1) litera c), textul „art.304 și 316” se substituie cu textul „art.304, 316 și 318³”.

2. La articolul 318¹, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

„(1) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă din cauză de sănătate, vîrstă, alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau a persoanei incapabile poate fi depusă de autoritatea tutelară locală sau procuror și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal.”

3. Articolul 318³:

se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) La examinarea cererii victimei violenței în familie privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea neîntîrziată a unui avocat pentru apărarea intereselor victimei. Asistența juridică se acordă victimei gratuit.”;

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Instanța poate solicita, după caz, organului de asistență socială sau poliției prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a agresorului. Instanța poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii.”

4. Articolul 318⁴:

alineatul (2):

litera b) se completează în final cu cuvintele „ , excluzînd și orice contact vizual cu ea și copiii acesteia”;

literele c), d) și f) vor avea următorul cuprins:

„c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;”;

„f) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată, ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;”;

la alineatul (4), cuvintele „și organului de asistență socială” se exclud.

5. La articolul 318⁵, alineatul (1) se completează în final cu textul „sau dacă la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea agresorului”.

Art. V. – Legea nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.32-35, art.116), cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. La articolul 14, alineatul (2) se completează cu litera p¹⁾ cu următorul cuprins:

„p¹⁾ aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților comunității;”.

2. La articolul 29, alineatul (1) se completează cu litera i¹⁾ cu următorul cuprins:

„i¹⁾ organizează, în limita resurselor disponibile, studii privind tipurile de servicii sociale necesare comunității, elaborează și propune spre aprobare consiliului local programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite”.

3. La articolul 43, alineatul (1) se completează cu litera j¹⁾ cu următorul cuprins:

„j¹⁾ aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților raionului, și identifică sursele financiare necesare;”.

4. La articolul 51, alineatul (2) se completează cu litera b¹⁾ cu următorul cuprins:

„b¹⁾ elaborează proiectele programelor de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;”.

5. La articolul 53, alineatul (1) se completează cu litera k¹⁾ cu următorul cuprins:

„k¹⁾ organizează examinarea necesităților raionului în privința tipurilor de servicii sociale, propune spre aprobare consiliului raional programul de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite”.

Art. VI. – Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56, art.178), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. În preambul, textul „Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la familie, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență” se substituie cu textul „Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la familie, recunoscând faptul că realizarea egalității de gen între femei și bărbați este element-cheie în prevenirea violenței asupra femeilor și faptul că violența în familie afectează femeile în mod disproporționat, dar copii și bărbații pot fi de asemenea victime ale violenței”.

2. La articolul 2:

definițiile „**violență în familie**” și „**prejudiciu moral**” vor avea următorul cuprins:

„**violență în familie** – toate actele de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral;

„**prejudiciu moral** – cauzarea suferințelor fizice și/sau psihice, care duce la umilire, frică, înjosire, incapacitate de apărare împotriva violenței, la sentimente de frustrare și alte consecințe cu caracter similar;”;

definiția **agresor** se completează cu următoarea propoziție: „În cazul plîngerilor din partea mai multor membri de familie, cu învinuiri reciproce de comitere a actelor de violență, agresorul va fi identificat avînd în vedere următoarele circumstanțe: care dintre subiecții implicați a acționat în apărarea sa ori a altei persoane; probabilitatea survenirii unor situații critice pentru fiecare persoană; modul de acționare în cadrul scenei de violență și gravitatea leziunilor provocate de fiecare persoană; plîngerile anterioare de violență în familie, alte împrejurări care indică la inițiatorul actelor de violență.”;

se completează cu două definiții noi cu următorul cuprins:

„**situație de criză/situații critice** – totalitatea circumstanțelor care prezintă pericol iminent pentru viața și/sau integritatea fizică și/sau psihică a persoanei, necesitînd intervenție în regim de urgență cu măsuri de protecție;

„**ordinul de restricție de urgență** – măsură provizorie de protecție a victimei violenței în familie, aplicată de poliție, prin care are loc înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii acțiunilor violente, asigurînd astfel victimei și altor membri ai familiei siguranță în locuința lor”.

3. Articolul 3 va avea următorul cuprins:

„Articolul 3. Subiecții violenței în familie

(1) Subiecți ai violenței în familie sînt agresorul și victima, membri ai aceleiași familii.

(2) Membri de familie, în sensul prezentei legi, sînt:

a) în condiția conlocuirii – persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de tutelă și curatelă, rudele și afinii lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare aceloră dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

b) în condiția locuirii separate – persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care s-au aflat în relații asemănătoare aceloră dintre soți (concubinaj).”

4. La articolul 5, litera b) se completează în final cu cuvintele „și nediscriminarea”.

5. Articolul 7 alineatul (1):

la litera a), cuvintele „autoritățile administrației publice centrale de specialitate” se substituie cu cuvintele „organe centrale de specialitate ale statului”;

la litera b), cuvintele „autoritățile administrației publice locale de specialitate” se substituie cu cuvintele „autoritățile de specialitate ale administrației publice locale de nivelul al doilea și structurile desconcentrate”, iar cuvintele „organele afacerilor interne” se substituie cu cuvintele „subdiviziunile teritoriale ale poliției”;

litera c) va avea următorul cuprins:

„c) administrația publică locală de nivelul întâi;”;

litera d) va avea următorul cuprins:

„d) centre/servicii de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor și centre/servicii de asistență și consiliere pentru agresorii familiali;”;

la alineatul (2), cuvintele „Autoritatea publică centrală abilitată” se substituie cu cuvintele „Organul central de specialitate abilitat”.

6. Articolul 8:

alineatul (1):

cuvintele „Autoritățile administrației publice centrale” se substituie cu cuvintele „Organele centrale de specialitate ale statului”;

la litera a), după cuvintele „de prevenire” se introduc cuvintele „și combatere”;

litera c) va avea următorul cuprins:

„c) asigură accesul la informare a persoanelor privind mecanismul, măsurile de prevenire și combatere a actelor de violență în familie și contribuie la actualizarea paginii web privind violența în familie, prin transferarea informațiilor cu caracter general privind activitățile desfășurate, proiectele implementate și a datelor statistice colectate;”;

litera e) se completează în final cu cuvintele „ , asigură pregătirea și perfecționarea lor continuă”;

litera d) va avea următorul cuprins:

„d) colectează sistematic date statistice pe domeniu dezagregate pe sexe, oferă suport în realizarea cercetărilor despre fenomenul de violență în familie;”;

articolul se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în calitate sa de organ central de specialitate al statului, abilitată cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie, precum și de asistență socială a victimelor și agresorilor, va asigura:

a) crearea și menținerea paginii web privind prevenirea și combaterea violenței în familie, în vederea oferirii accesului populației la informația despre mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie, infrastructura serviciilor sociale pentru victimele violenței în familie și agresori, precum și rezultatele studiilor, cercetărilor din domeniu;

b) instituirea și menținerea serviciului de asistență telefonică gratuită care oferă consilierea apelanților în regim de 24 din 24 ore, 7 zile din săptămână privind prevenirea violenței în familie și serviciile disponibile pentru subiecții violenței în familie. Serviciul este anonim și confidențial;

c) organizarea în comun cu partenerii de dezvoltare studii și campanii de informare în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

d) elaborarea unui raport anual cu privire la violența în familie și violența față de femei cu participarea tuturor autorităților și instituțiilor abilitate cu funcția de prevenire și combatere a violenței în familie. Raportul anual urmează a fi prezentat Guvernului până la data de 31 martie și făcut public”;

la alineatul (2):

litera a) se abrogă ;

litera c) va avea următorul cuprins:

„c) instituie și asigură, în limita resurselor financiare alocate și/sau disponibile, finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor

violenței în familie și copiilor lor și centrelor/serviciilor de asistență consiliere pentru agresori familiari;”;

se completează cu litera c)¹ cu următorul cuprins:

„c)¹ contribuie la incluziunea socială a victimelor violenței în familie prin crearea oportunităților de reprofilare și/sau angajare în câmpul muncii, asigură accesul lor la locuință socială;”;

litera d) va avea următorul cuprins:

„d) includ în programele de dezvoltare locală problematica prevenirii și combaterii violenței în familie; planifică organizarea studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, colaborează la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie;”;

la litera e), după cuvântul „patronate” se introduc cuvintele „cu organizații de cult religioase”;

litera f) se abrogă;

se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Autoritatea tutelară locală:

a) asigură evaluarea inițială și realizarea măsurilor urgente de protecție a copiilor în cazurile de violență în familie în care se constată pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului;

b) asigură la nivel local mecanisme confidențiale de raportare a cazurilor de violență în familie;

c) colaborează cu autoritățile tutelare teritoriale în vederea asigurării protecției copiilor victime ale violenței în familie.”;

alineatul (3):

la litera a), cuvintele „organele afacerilor interne” se substituie cu cuvintele „organele de poliție”;

litera d) va avea următorul cuprins:

„d) în vederea lichidării consecințelor actelor de violență în familie, redirecționează cazul către specialiștii din centre/serviciile de reabilitare;”;

la litera h), cuvintele „centre/servicii de reabilitare a victimelor și a agresori, asigură acestor centre/servicii suport metodologic și informațional” se substituie cu cuvintele „centre/servicii de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor și a centrelor/serviciilor de asistență și consiliere a agresorilor familiari, asigurând sprijinul metodologic și informațional al acestora”;

alineatul (5) se completează cu litera c¹) cu următorul cuprins:
 „c¹) soluționează, în limitele competenței, cererea victimei de examinare medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății;”;

alineatul (6):
 cuvintele „Organele afacerilor interne” se substituie cu cuvintele „Organele de poliție”;

litera f) va avea următorul cuprins:
 „f) dispune eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului, dacă din circumstanțele stabilite la locul faptei, ca urmare a evaluării riscurilor, există o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare/comitere a acțiunilor violente;”;

la litera g), cuvintele „asigură executarea” se substituie cu cuvintele „asigură supravegherea executării”;

litera j) se abrogă;

litera k) va avea următorul cuprins:
 „k) menține ordinea și securitatea publică în preajma centrelor/serviciilor de asistență a victimelor violenței în familie și copiilor, în condițiile legii;”;

se completează cu alineatele (7)-(9) cu următorul cuprins:
 „(7) Autoritățile menționate în art.7 alin.(4) și alin.(5) din prezenta lege:
 a) identifică potențiale familii afectate de violență și asigură evidența cazurilor de violență în familie din localitate;
 b) identifică situațiile de risc și referă victimele violenței în familie spre serviciile de specialitate;
 c) asigură schimbul de informații cu alte persoane implicate în examinarea cazului;
 d) informează asistentul social despre cazul constatat și măsurile luate, iar despre cazurile de violență asupra copiilor informează și autoritatea tutelară locală;
 e) oferă organelor poliției suportul necesar în procesul urmăririi penale a cazurilor de violență în familie;
 f) acordă victimelor și agresorilor servicii de informare cu privire la drepturile și responsabilitățile acestora, organele abilitate cu competențe în domeniu, infrastructura serviciilor sociale;
 g) la solicitare, oferă rezultatele constatărilor pe marginea cazurilor de violență în familie organelor de drept, victimei, agresorului sau reprezentanților acestora;

h) îndeplinesc alte acțiuni, conform competenței, în vederea prevenirii și combaterii actelor de violență, asigurării protecției eficiente a victimelor violenței în familie, resocializării agresorilor.

(8) În vederea asigurării unei abordări sistemice a protecției și asistenței subiecților violenței în familie, desfășurării activităților comune de prevenire și combatere a violenței în familie, inclusiv a activităților menționate la alin.(7), specialiștii abilitați se desemnează, prin ordinul conducătorului, în echipa multidisciplinară teritorială.

(9) Membrul echipei multidisciplinare teritoriale:

- a) este responsabil de rezultatele lucrului efectuat;
- b) asigură confidențialitatea informației privind identitatea și viața privată a victimei;
- c) colaborează eficient cu alți membri ai echipei;
- d) participă la ședințele echipei;
- e) realizează sarcinile în termenele prevăzute de legislație.”

7. Articolul 9 va avea următorul cuprins:

„Articolul 9. Competența organului de probațiune.

(1) Subiecții probațiunii condamnați pentru acțiuni de violență în familie sînt obligați să participe la programe probaționale, aplicate în cadrul activității de probațiune.

(2) Activitatea de probațiune este îndeplinită de organele de probațiune în condițiile legii.”

8. Articolul 10 va avea următorul cuprins:

„Articolul 10. Centre/servicii de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor și centre/servicii de asistență și consiliere pentru agresorii familiali.

(1) Tipologia centrelor/serviciilor:

(a) Pentru victimele violenței în familie și copii lor: serviciul de asistență telefonică gratuită; adăposturi(plasament); centre/servicii de consiliere de zi și altele.

(b) Pentru agresori: centre/servicii de asistență și consiliere pentru agresorii familiali.

(2) Centrele/serviciile pentru victimele violenței în familie și copii lor oferă servicii specializate de sprijin precum: adăpost (plasament), asistență juridică, psihologică, socială, medicală de urgență și alte tipuri de asistență.

(3) Centre/servicii pentru agresorii familiali oferă servicii specializate de informare, consiliere individuală/de grup a cuplului, consiliere juridică, referire și facilitarea accesului agresorului la serviciile medicale, de angajare în câmpul muncii și profesionalizare.

(4) Organizarea și funcționarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor precum și centrelor/serviciilor de asistență și consiliere a agresorilor familiali se desfășoară

în conformitate cu regulamentele-cadru și standardele minime de calitate aprobate de Guvern.

(5) Centrele/serviciile pot fi create:

- a) de Guvern, la propunerea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- b) de autoritățile administrației publice locale;
- c) de organizațiile internaționale și organizațiile necomerciale, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- d) de autoritățile administrației publice și organizațiile necomerciale, în baza unui acord de activitate comună.

(6) În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate va avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor.”

9. Articolul 11:

alineatul (4) va avea următorul cuprins:

„(4) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin actele de violență, iar statului – repararea prejudiciului material și moral ca urmare a neasigurării asistenței și protecției adecvate.”;

se completează cu alineatul (4¹) cu următorul cuprins:

„(4¹) Victima violenței în familie căreia i s-a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății beneficiază de o compensație financiară din partea statului pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune, în condițiile stabilite de legislație.”;

alineatul (6) se completează cu o propoziție cu următorul cuprins:

„Examinarea corporală a victimei și perfectarea actelor de constatare medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății se efectuează gratuit în cazurile prevăzute de lege.”

10. Articolului 12 va avea următorul cuprins:

„Articolul 12. Sesizarea cazurilor de violență în familie

(1) Victima are dreptul să sesizeze orice caz de violență în familie și să solicite protecție.

(2) Reprezentanților autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie li se interzice să întreprindă acțiuni menite să descurajeze victima în denunțarea actelor de violență la care este supusă.

(3) Orice persoană care este martoră la acte de violență în familie sau care are bănueli rezonabile că au fost comise asemenea acte ori că sînt posibile acte de violență este în drept să comunice acest lucru autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

(4) Profesioniștii, cărora prin lege le sînt impuse reguli de confidențialitate, sînt obligați să raporteze autorităților competente orice bănueli

rezonabile despre comiterea actului de violență asupra copiilor. Raportarea actelor de violență în privința persoanelor adulte se face cu acordul victimei. Acordul victimei nu este necesar în cazurile de vătămare medie sau gravă a integrității corporale sau sănătății, cazurile de folosire a armei, cazurile în care victimele sînt deosebit de vulnerabile, pe motiv de dizabilitate sau capacități intelectuale reduse.

(5) Poliția este obligată să răspundă imediat la comunicările despre cazurile de violență în familie și să nu subestimeze importanța acțiunilor de contracarare a oricăror forme de violență în familie.”

11. Se completează cu articolul 12¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 12¹. Eliberarea ordinului de restricție de urgență

(1) În cazul stabilirii la locul faptei, urmare a evaluării riscurilor, circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare sau comitere a acțiunilor violente, organul de poliție este obligat să dispună imediat eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului pentru înlăturarea situației de criză și, concomitent, înfăptuiește acțiunile necesare de constatare a comiterii infracțiunii de violență în familie.

(2) Ordinul de restricție de urgență se eliberează pentru o perioadă de pînă la 10 zile și se pune îndată în aplicare, agresorul și victima, iar în cazul copiilor – reprezentantul legal al victimei fiind informați despre restricțiile aplicate, drepturile și obligațiile care le revin și despre răspunderea pentru neexecutarea cerințelor ordinului de restricție.

(3) Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordinul de restricție de urgență se exercită de către angajații postului sau sectorului de poliție din localitate, în modul prevăzut de lege.

(4) Agresorul este în drept să conteste ordinul de restricție de urgență în instanța de judecată, în condițiile contenciosului administrativ. Depunerea cererii nu suspendă acțiunea ordinului de restricție.

(5) Victima este în drept, în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. Acțiunea ordinului de restricție de urgență în acest caz se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de judecată.”

12. Articolul 13:

alineatul (1), litera a) va avea următorul cuprins:

„a) la organele de poliție;”;

se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă din cauză de sănătate, vîrstă, alte motive întemeiate, la

solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă, în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau a persoanei incapabile poate fi depusă de autoritatea tutelară locală sau procuror și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal.”;

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat.”

13. Articolul 14:

la alineatul (1), cuvintele „în organul afacerilor interne” se substituie cu cuvintele „în organul de poliție”;

la alineatul (2), cuvântul „cererea” se substituie cu cuvintele „cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție”.

14. Articolul 15:

la alineatul (1), după cuvintele „asistență victimei” se introduc cuvintele „și copiilor ei”;

litera b) se completează la final cu cuvintele „, , excluzând astfel orice contact vizual cu victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea”;

literele c) și d) vor avea următorul cuprins:

„c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează.”;

litera f) se abrogă;

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale ale poliției din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, care asigură informarea neîntârziată a agresorului despre măsurile aplicate. În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului, este informată și autoritatea tutelară teritorială.”;

se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) În cazurile în care ordonanța de protecție a fost eliberată în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, interdicțiile stabilite prin ordinul de restricție încetează odată cu aplicarea măsurilor de protecție dispuse prin ordonanța de protecție.”;

la alineatul (3), cuvintele „pot fi retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri” se substituie cu cuvintele „pot fi revocate în condițiile prezentei legi”;

se completează cu alineatul 4¹ cu următorul cuprins:

„(4¹) Pe perioada acțiunii ordonanței de protecție, exercitarea drepturilor părintești rămâne pe seama părintelui-victimă. La solicitarea părintelui-agresor, vizitarea copilului poate avea loc în temeiul unui program aprobat de către autoritatea tutelară teritorială.”;

alineatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordonanța de protecție ține de competența organului de poliție, în modul prevăzut de lege.”;

alineatul (6) se abrogă.

15. Se completează cu articolele 15¹ și 15² cu următorul cuprins:

„Articolul 15¹. Revocarea măsurilor de protecție

(1) Instanța de judecată poate revoca înainte de termen măsurile de protecție stabilite, la cererea întemeiată a victimei.

(2) Revocarea poate fi dispusă dacă sînt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

a) agresorul a respectat interdicțiile și obligațiile stabilite;

b) agresorul a urmat/urmează consilierea ori tratamentul care i-au fost stabilite.

(3) Instanța de judecată va examina dacă voința victimei este liber exprimată, asigurîndu-se că aceasta a avut acces real la asistență și protecție.

(4) Cererea de revocare se soluționează cu citarea părților și a reprezentantului poliției care a exercitat supravegherea executării ordonanței de protecție cărei revocare se solicită.

Articolul 15². Supravegherea executării ordinului de restricție de urgență și a ordonanței de protecție

(1) Supravegherea executării măsurilor de protecție a victimei violenței în familie impuse prin ordinul de restricție de urgență și ordonanța de protecție este de competența poliției.

(2) Poliția informează și explică agresorului măsurile stabilite de protecție a victimei.

(3) În cazul în care agresorul trebuie să părăsească locuința familiei, poliția trebuie să-i ceară să predea imediat toate cheile de la locuință, care sînt ulterior transmise victimei sau preluate spre păstrare provizorie la organul de poliție. Părăsind locuința, agresorul poate lua, sub supravegherea poliției, numai articole de uz personal strict necesare (haine, documente, obiecte de igienă).

(4) Dacă agresorul refuză să părăsească benevol locuința, organul de poliție este în drept să întreprindă măsurile care se impun, în condițiile legii, pentru înfrîngerea rezistenței opuse cerințelor legale.

(5) În perioada de acțiune a măsurilor de protecție a victimei, organul de poliție va asigura efectuarea vizitelor inopinate la locuința victimei, precum și intervenția imediată la orice comunicare despre nerespectarea sau tentativa de încălcare a măsurilor de protecție, de către agresor.

(6) Refuzul sau eschivarea agresorului de la executarea cerințelor ordinului de restricție/ordonanței de protecție atrage răspundere conform legii.”

16. La articolul 16 alineatul (2), textul „centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și a agresorilor” se substituie cu textul „centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a copiilor lor și centrelor/serviciilor de asistență și consiliere a agresorilor familiari”, după cuvintele „din alocațiile prevăzute” se introduc cuvintele „la bugetul de stat”, iar în final se completează cu următoarea propoziție: „În cazul unor resurse limitate, prioritate va avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/servicii de asistență și protecție a victimelor violenței în familie.”

17. Articolul 17:
alineatul (1) se abrogă;

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) În caz de comitere a actelor de violență în familie care întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii survine răspunderea în condițiile legii, indiferent de stabilirea măsurilor de protecție.”

Art. VII. – Legea nr.198-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.157-160, art.614), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 7 litera e¹), după cuvântul „infracțiunilor” se introduc cuvintele „, precum și victimelor violenței în familie,”.

2. Articolul 19:

la alineatul (1) litera c), textul „art.69 alin.(1) pct.2)-12) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova” se substituie cu textul „art.69 alin.(1) pct.2)-13) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova”;

la alineatul (1¹), după cuvântul „infracțiunilor” se introduc cuvintele „și victimele violenței în familie”.

3. La articolul 26 alineatul (3¹), după cuvintele „reprezentatul legal al acestuia” se introduc cuvintele „și victima violenței în familie”.

Art. VIII. – Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6,

art.15), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Se completează cu articolul 78¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 78¹. Acte de persecuție

Persecutarea în mod repetat a unei persoane, căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrinsă să-și modifice conduita de viață, savârșite prin una din următoarele fapte:

a) urmărirea persoanei;

b) contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane,

se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile.”

2. Se completează cu articolul 318¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 318¹. Neexecutarea ordinului de restricție de urgență

Neîndeplinirea intenționată sau eschivarea de la îndeplinirea cerințelor ordinului de restricție de urgență

se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 3 la 10 zile.”

3. La articolul 395 alineatul (1) punctul 1) litera b), cifra „318” se substituie cu cifra „318¹”.

4. Articolul 400:

la alineatul (4), după cifra „243” se introduce cifra „, 318¹”;

la alineatul (6), după cifra „243” se introduce cifra „, 318¹”.

Art. IX. – Legea nr.200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.179-181, art.610), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 31:

la alineatul (1), textul „cazului prevăzut la art.42¹” se substituie cu textul „cazurilor prevăzute la art.42¹ și art.42²”;

alineatul (2) se completează cu litera e²) cu următorul cuprins:

„e²) pentru protecția victimei violenței în familie;”.

2. La articolul 39, alineatul (1) se completează cu litera d) cu următorul cuprins:

„d) este victimă a violenței în familie”.

3. Se completează cu articolul 42² cu următorul cuprins:

„Articolul 42². Prelungirea dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie

(1) Dreptul de ședere provizorie poate fi prelungit străinului care este sau care a fost victimă a violenței în familie, dacă:

a) străinul nu prezintă pericol pentru securitatea națională și/sau pentru ordinea publică;

b) străinul confirmă statutul de victimă a violenței în familie;

c) șederea pe teritoriul țării a străinului este necesară pentru buna desfășurare a procesului în instanța de judecată sau în fața altei autorități abilitate;

d) există temeri justificate că viața sau integritatea corporală a străinului este pusă în pericol ori că el va fi supus la torturi, tratamente inumane sau degradante în caz de reîntoarcere în țara de origine.

(2) Prin derogare de la art.32 alin.(2) și art.33 lit. d), la cererea de prelungire a dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie, străinul va anexa:

a) ordonanța organului de urmărire penală de recunoaștere a sa în calitate de parte vătămată sau ordonanța de protecție a victimei violenței în familie eliberată pe numele său;

b) documentul de trecere a frontierei de stat sau orice alt document care confirmă identitatea sa;

c) confirmarea privind adresa de domiciliu sau de reședință în Republica Moldova.

(3) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie poate fi acordat, la solicitarea victimei, pentru o perioadă de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii pe noi perioade de până la 6 luni, în condițiile alin.(1). La expirarea dreptului de ședere provizorie, în privința victimelor violenței în familie se aplică dispozițiile generale privind regimul străinilor în Republica Moldova.

(4) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie poate fi revocat în una dintre următoarele situații:

a) victima a încetat să coopereze în cadrul procesului penal;

b) a intervenit una dintre situațiile specificate la art. 275 al Codului de procedură penală.

(5) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie și permisul de ședere aferent se eliberează în mod gratuit.”

Art. X. – Legea nr.130 din 8 iunie 2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.222-227, art.721), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 7, alineatul (2) se completează cu litera h) cu următorul cuprins:

„h) în privința căruia au fost aplicate ordinul de restricție de urgență sau ordonanța de protecție”.

2. La articolul 18 alineatul (2) litera a), textul „art.7 alin.(2) lit. a) sau b)” se substituie cu textul „art.7 alin.(2) lit. a), b) și/sau h)”.

Art. XI. – Legea nr.320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.42-47, art.145), cu completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 21 litera n), cuvintele „ordonanței de protecție” se substituie cu cuvintele „măsurilor de protecție, aplicate”.

2. La articolul 25, alineatul (5) se completează cu punctul 13¹⁾ cu următorul cuprins:

„13¹⁾ să elibereze, în cazul violenței în familie, ordinul de restricție de urgență în privința agresorului, în condițiile legii;”.

Președintele Parlamentului

**Notă informativă la proiectul de lege cu privire
la modificarea și completarea unor acte legislative din domeniul prevenirii și
combaterii violenței în familie**

Proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie a fost elaborat în vederea:

- eficientizării mecanismului de soluționare a actelor de violență în familie, consolidării mecanismului de asigurare a drepturilor victimelor infracțiunilor,
- implementării recomandărilor din 2013 oferite de către Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor, experților internaționali în baza rapoartelor naționale și a studiilor elaborate pe domeniu,
- implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia (*Domeniului specific de intervenție 2.5.3.*),
- asigurării armonizării cadrului legal național în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie la standardele europene și anume: Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței domestice, din perspectiva semnării și ratificării acestui tratat internațional,
- asigurării implementării acțiunilor specificate în Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016 aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 808 din 07.10.2014 (acțiunile prevăzute în Titlul II art.3 al.2 lit. e) pct.9 și 10).

În anul 2007 a fost adoptată **Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie**, ce reprezintă de fapt o recunoaștere a fenomenului în calitate de problemă socială de către stat, și un angajament asumat de a interveni în soluționarea actelor de violență în familie, oferind în acest scop mecanisme concrete și stabilind autorități și instituții abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Adoptarea Legii nr.167 din 09.07.2010 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative a oferit o platformă practică în vederea punerii în aplicare a mecanismului de protecție a victimelor - și anume emiterea ordonanței de protecție, prin intermediul reglementărilor specifice din cadrul ambelor ramuri de drept - civil și penal, calificarea fenomenului violenței în familie drept infracțiune și prevederea unui răspuns multisectorial în abordarea acestui fenomen și asistența acordată victimei. La data de 1 octombrie 2013, în Geneva, Elveția, delegația oficială a Guvernului RM a susținut raportul periodic combinat patru și cinci pe marginea Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), ratificată de RM în 1994. Urmare procedurilor prestabilite Comitetul specializat ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor a înaintat Guvernului recomandări oficiale privind îmbunătățirea gradului de implementare a CEDAW. Printre principalele domenii de preocupare și recomandări adresate Guvernului se regăsește și "Violența împotriva

femeilor". Reamintind Recomandarea sa Generală nr. 19 (1992) privind violența împotriva femeilor, Comitetul îndeamnă statul parte să:

(a) consolideze implementarea Codului Penal și Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie și a altor legi naționale relevante, și să se asigure ca toate femeile și fetele, în special femeile în etate, femeile și fetele rrom, femeile și fetele cu dezabilități, sunt protejate de violență și au acces imediat la căile de atac; lansarea investigațiilor din oficiu în cazul tuturor acestor crime și asigurarea faptului că făptașii sunt judecați și pedepsiți pe măsura gravității infracțiunii;

(b) accelereze eforturile de modificare a Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie pentru suplimentarea protecției ordonate de instanța judecătorească cu un sistem de protecție ordonat de poliție, astfel încât să fie permisă emiterea ordonanțelor de protecție de urgență de către poliție;

(c) elimine oricare obstacole cu care se confruntă femeile în obținerea accesului la justiție și să asigure faptul că asistența judiciară este disponibilă tuturor victimelor violenței; încurajeze femeile să declare incidentele de violență sexuală și domestice prin creșterea gradului de conștientizare cu privire la caracterul penal a acestor acte; ofere asistență adecvată și protecție femeilor victime ale violenței, inclusiv femeilor rrom; majoreze numărul și finanțarea adăposturilor și să asigure acoperirea națională care să se extindă asupra femeilor din zonele rurale și regiunea Transnistria;

(d) asigure faptul că toate investigațiile aferente actelor de violență sexuală, inclusiv cele comise împotriva femeilor migrante din Moldova, se efectuează în conformitate cu standardele internaționale de investigare, inclusiv prin modificarea ghidurilor existente privind anchetarea cazurilor de viol și alte acte de violență sexuală;

(e) consolideze sistemul de colectare a datelor pentru asigurarea faptului că datele sunt dezagregate după tip de violență și după relația dintre agresor și victimă, să susțină cercetarea în acest domeniu și să asigure faptul că informațiile și datele colectate sunt puse la dispoziția publicului;

(f) ratifice Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie. Rapoartele elaborate în plan național cu privire la gradul de implementare a legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie¹ relevă faptul că există totuși un șir de bariere inclusiv de ordin legislativ care împiedică realizarea de-facto a prevederilor legale în vederea asigurării siguranței victimei, atragere la răspundere a agresorului și prevenirea cazurilor de violență în familie.

În acest context ne vorbesc și cazurile examinate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și hotărârile pronunțate împotriva Guvernului (Eremia c.

¹Raport din perspectiva respectării drepturilor omului "Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie", 2012, Avocații pentru drepturile omului Minneapolis, Centrul de Drept al Femeilor și Fundația Bulgară de Investigații în domeniul Gender; Raport "Evaluarea implementării prevederilor ce se referă la ordonanța de protecție din cadrul legii 45-XVI în Republica Moldova în perioada 2008-2011", 2012, realizat de Promo-lex cu sprijinul Fundației Soros-Moldova și Oficiului Înaltului Comisar ONU pentru drepturile omului.

RM; Mudric c. RM; B.c.RM), cu obligarea statului de asigurare a unui mecanism eficient de remediere a încălcării drepturilor garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și întru asigurarea efectului preventiv al constatărilor Curții.

Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011 (în continuare Convenție), este primul document comprehensiv din punct de vedere juridic la nivel european pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor. Până în prezent Convenția a fost semnată de 39 State Membre ale Consiliului Europei, iar ratificată de 20 state.

Convenția include obligația adoptării politicilor comprehensive și coordonate în vederea prevenirii și combaterii tuturor formelor de violență în familie și prevede crearea unui grup internațional de experți independenți care va monitoriza implementarea la nivel național. Guvernele care ratifică Convenția vor întreprinde măsuri urgente de urmărire în justiție și pedepsire a unui număr de infracțiuni, precum violul, violența în familie, căsătoria forțată, mutilarea genitală și hărțuirea sexuală.

În contextul realizării politicii, statele membre vor fi obligate să adopte măsuri necesare pentru elaborarea politicilor naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței domestice, alocând resurse financiare și umane necesare implementării adecvate a acestor politici.

Convenția obligă statele membre să-și ajusteze legislația civilă, penală și administrativă pentru a asigura măsuri de pedepsire a agresorilor și asistența victimelor violenței. Convenția de asemenea stabilește obligația statelor membre de a interveni imediat în soluționarea cazurilor de violență în familie, în special prin adoptarea măsurilor legislative pentru emiterea ordonanțelor prohibitive de urgență, ordonanțelor de restricție și protecție pentru a asigura părăsirea de către agresor a locuinței comune și a asigura protecția victimei.

Reieșind din obiectivele politicii externe de integrare europeană ratificarea acestui tratat european se prezintă ca o condiționalitate a Uniunii Europene în vederea asigurării armonizării legislației naționale la prevederile standardului menționat.

În contextul analizei gradului de compatibilitate a legislației naționale cu prevederile Convenției Consiliului Europei, la solicitarea MMPSF cu suportul UN Women, în anul 2013, Centrul de Drept al Femeilor a elaborat raportul² de compatibilitate a legislației naționale cu prevederile Convenției. Raportul menționat supra, conține de asemenea și recomandări concrete cu privire la ajustarea legislației naționale.

Astfel, în baza raportului de compatibilitate, și a recomandărilor pertinente oferite de experți naționali și internaționali, a fost elaborat prezentul proiect de lege. Adoptarea prezentului proiect de lege va permite abordarea comprehensivă a fenomenului violenței în familie printr-un răspuns coordonat și eficient a actorilor

² www.cdf.md; www.mmssf.gov.md

implicați în soluționarea cazurilor de violență în familie, fapt ce va permite țării de a lua decizia de ratificare a convenției cu posibilități deja reale de realizare a angajamentelor asumate, dar și eficientizarea răspunsului statului la cazurile de violență în familie.

Proiectul a fost elaborat cu participarea reprezentanților Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale și a Centrului de Drept al Femeilor și discutat în cadrul a două consultări publice. Urmare discuțiilor și obiecțiilor parvenite din partea membrilor acestora proiectul a fost îmbunătățit cu noi propuneri.

Proiectul elaborat, conține prevederi de modificare a circa 11 acte normative.

Astfel, la **Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie** s-au propus modificări la preambul în scopul asigurării concordanței cu prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. De cele mai dese ori rolul de victimă a violenței în familie îi revine femeii. Aceasta rezultă în mare parte din raporturile inegale de forță între femei și bărbați, generând discriminarea femeilor și fetelor, atât în familie, cât și în societate. Totuși, majoritatea actelor de violență asupra femeii sunt comise de bărbații din anturajul lor, inclusiv de foștii parteneri. Combaterea discriminării și violenței împotriva femeii constituie obiect de reglementare al multor acte internaționale și europene, o importanță deosebită revenind Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

În art.2 al Legii nr.45 a fost propusă o nouă redacție a noțiunilor “*violență în familie*” și “*prejudiciul moral*”, modificări în definițiile “*agresor*”, precum și includerea noilor definiții: “*situație de criză/situații critice*”, “*ordinul de restricție de urgență*”.

Modificările pentru art.3 alin.(2) lit.b) sunt fundamentate pe interpretările flexibile ale Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la noțiunea “*viață de familie*”, lărgind sfera persoanelor care pot fi considerate victime sau agresori în cauzele de violență în familie. Bunăoară în hotărârea pe cauza Johnston contra Irlandei, Curtea a indicat că și cuplurile necăsătorite, care locuiesc împreună cu copiii se bucură de viață de familie în sensul art.8 al Convenției, cu condiția ca relația să fie una stabilă și să nu se deosebească de familia tradițională bazată pe căsătorie. Nu poate fi pusă la îndoială, însă, necesitatea modificării legislației referitor la extinderea listei subiecților. Din start, trebuie de menționat că în legislația națională lipsește o definiție clară și completă a familiei. Art.48 al Constituției oferă niște repere a noțiunii familiei, însă ele nu sunt dezvoltate într-o definiție în Codul Familiei. Nu își au reglementare în cadrul legislativ nici relațiile de concubinaj. Reieșind din situația respectivă, am considerat oportun de a formula propuneri de modificare a legislației, în sensul extinderii listei subiecților. Astfel, expunerea în redacție nouă a art.3 a fost necesară pentru a asigura coroborare cu redacția art.6 din aceeași lege, dar și pentru delimitarea mai clară a subiecților violenței

în familie: În această ordine de idei a fost propus în redacție nouă și art.133¹ din Codul Penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 al Republicii Moldova (Membru de familie).

Modificarea propusă pentru art.5 lit.b) reiese din jurisprudența Curții Europene : Drepturilor Omului care în mod expres în mai multe cauze a evidențiat faptul că violența în familie este o formă de discriminare a femeilor și nu este suficient ca legea să încorporeze numai principiul egalității, astfel, s-a propus includerea și respectarea principiului de nediscriminare.

În textul Legii nr. 45 s-a propus substituirea sintagmei "*organele afacerilor interne*" cu sintagma "*organele de poliție*", pentru asigurarea concordanței cu prevederile Legii nr. 320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului. De asemenea, s-a propus substituirea în lege a noțiunilor "*centre/servicii de reabilitare a victimelor și a agresorilor*" cu noțiunile "*centre/servicii de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și copiilor lor și centre/servicii de asistență și consiliere pentru agresorii familiali*", pentru a accentua caracterul distinct, rolul și menirea totalmente diferită pe care o au aceste instituții. Astfel propunerile de modificare pentru art.7 alin.(1) țin să asigure o corectitudine în utilizarea limbajului constant și uniform, respectând regulile tehnicii legislative.

Modificările înaintate pentru art.8 vizează asigurarea unor politici integrate pe segmentul de prevenire și combatere a violenței în familie de către autoritățile abilitate cu competențe în domeniu atât la nivel național cât și local, asigurând totodată și atribuții concrete ale statului pentru asigurarea mijloacelor financiare destinate realizării politicii în domeniu, și mai cu seamă a acelor activități prevăzute de Convenția de la Istanbul pe care statele părți urmează să le asigure odată cu ratificarea acestui instrument. Astfel, printre propunerile înaintate se regăsesc completarea acestui articol cu un nou alineat (11), care instituie sarcini și atribuții noi Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în calitatea sa de autoritate publică centrală, abilitată cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie.

În legătură cu constituirea unui institut nou - ordinul de restricție de urgență în privința agresorului, s-a propus operarea modificărilor și completărilor prin care se atribuie în competența organului de poliție eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului, în caz de pericol iminent de repetare/comitere a acțiunilor violente. De asemenea, s-au propus, modificări în vederea extinderii competențelor instituțiilor din sistemul medical de a perfecta, în cazurile grave, actele de constatare medico-legală, asigurând în acest fel suport victimelor și facilitându-le condițiile pentru revendicarea drepturilor încălcate și competențe pentru APL și echipele multidisciplinare în vederea soluționării cazurilor de violență în familie.

În vederea asigurării armonizării legislației naționale din domeniu la prevederile art.45 al Convenției de la Istanbul și a oferi aplicabilitate practică mecanismului național instituit în vederea prevenirii recidivei de infracțiune, asigurare a asistenței și consilierii în vederea reintegrării în comunitate a subiecților infracțiunii, s-a considerat oportun modificarea art.9, expunându-se o nouă redacție al acestuia prin care s-au propus

competențe pentru organele de probațiune. Aceste modificări au fost determinate și de necesitatea de a oferi temei legal de implicare a serviciului de probațiune pe fiecare caz de atragere a agresorului la răspundere penală pentru acțiuni de violență în familie. Art 10 s-a expus într-o redacție nouă în scopul creării unei infrastructuri de servicii specializate în corespundere cu standardele europene în acest domeniu și de a crea premise legale pentru dezvoltarea acestuia.

Astfel cap. IV „Protecție și sprijin” al Convenției de la Istanbul stipulează că victima necesită o protecție cuvenită pentru posibilele cazuri de violență, suport și asistență pentru a depăși multiplele consecințe a unei asemenea violențe și pentru a-și reconstrui viața. De asemenea acest capitol prevede un șir de obligații pentru a crea servicii specializate precum și cele de ordin general pentru a satisface necesitățile celor expuși la cazurile de violență.

Modificările propuse pentru art. 11 sunt în context cu prevederile Convenției de la Istanbul cu privire la obligarea părților semnatare de a prevedea dreptul victimei de a pretinde compensații de la agresori sau din partea statului care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății cauzate de actele de violență. Convenția recomandă acordarea unor astfel de compensații în mod obligatoriu pentru victimele care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății ce include daune psihologice grave cauzate de actele de violență psihologică.

Articolul 12 a fost expus în redacție nouă pentru a reglementa mai clar modul de sesizare a cazurilor de violență în familie, victima fiind în drept să sesizeze orice caz de violență, iar organelor competente interzicându-se să întreprindă careva acțiuni menite să descurajeze victima în denunțarea actelor de violență. Totodată, în vederea respectării de către specialiștii cu responsabilități în domeniu a principiului confidențialității, precum și a crește încrederea victimelor față de profesioniști, aceștia pot raporta despre cazurile de violență doar cu acordul victimei, cu excepția cazurilor când victimele violenței sunt minore, cu grad sporit de vulnerabilitate sau dacă au fost săvârșite acte grave de violență.

Articolul 12¹ vine să acopere pct. 53 din Convenție cu privire la „Ordinele de restricție sau de protecție” care prevede că părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții le sunt disponibile ordine de restricție sau de protecție corespunzătoare. Potrivit art.15 al Legii nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție pentru victima violenței în familie. Astfel, măsurile de protecție existente la moment sunt insuficiente pentru intervenția imediată a autorităților în vederea eliminării riscurilor și neadmiterii ulterioarelor acte de violență. Propunerea înaintată reglementează mecanismul și procedura de eliberare a ordinului de restricție de către organul de poliție, perioada pentru care este emis, interdicțiile asupra agresorului, consecințele nerespectării acestuia, procedura de contestare dar și dreptul victimei de a solicita măsuri de protecție (emiterea ordonanței de protecție). În

concordanță cu cele menționate au fost înaintate respectiv propuneri și pentru **Legea nr. 320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului**, unde au fost prevăzute prevederi ce țin de emiterea unei noi măsuri de protecție – ordinul de restricție de urgență, ceea ce considerăm noi va eficientiza mecanismul de intervenție și protecție a victimei în cazurile de violență.

Ordinul de restricție vine să completeze măsurile de protecție a victimei în vederea intervenției imediate a organelor de poliție și eliminării din locuință a agresorului. Astfel, polițistul de sector va fi împuternicit să emită ordinul de restricție care va obliga agresorul să părăsească locuința imediat pentru o perioadă de până la 10 zile, simplificând astfel procedura de emitere actuală a ordonanței de protecție, care la moment dispune de un mecanism mai îndelungat în timp de emitere de către instanța de judecată.

Totodată, suplimentar în caz de necesitate, pe parcursul acestor 10 zile poate fi documentată și cererea pentru obținerea ordonanței de protecție emisă de instanța de judecată pentru o perioadă mai îndelungată.

Modificările propuse la **art.13** au drept scop o reglementare mai clară a modului de solicitare a măsurilor de protecție, inițiatorul în acest sens fiind victima, cu excepțiile de rigoare referitoare la anumiți subiecți, precum și posibilitatea implicării, la solicitarea victimei, a profesioniștilor atunci când victima este în imposibilitate de a depune cererea de sine stătător. Au fost propuse modificări de scutire a victimei de cheltuielile de judecată în legătură cu examinarea cererii de obținere a ordonanței de protecție, atribuind cheltuielile pe seama bugetului de stat. Astfel în vederea operabilității normei date au fost incluse modificări și la art. 4 al **Legii taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992**

Modificările la **art.15** au fost operate pentru a asigura un nivel sporit de protecție a victimelor violenței în familie și, concomitent, a exclude ambiguități și deficiențe la aplicarea măsurilor de protecție, unele măsuri au fost expuse în redacție nouă, altele au fost revizuite sau chiar excluse.

Proiectul propune completarea **Legii nr.45** cu articole noi **art.15¹** (Revocarea măsurii de protecție) în care sunt stabilite condițiile cumulative care oferă temei pentru adoptarea deciziei de revocare înainte de termen a măsurii de protecție și **art.15²** (Supravegherea executării ordinului de restricție de urgență și a ordonanței de protecție), care prescrie organului de poliție responsabilitatea de supraveghere și modul de reacționare în cazul neexecutării măsurilor aplicate. Pentru coroborare au fost propuse modificări și în art. 318⁴ și 318⁵ din **Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003**.

Modificările propuse pentru **art.17** reies din propunerile de completare a **Codului Contravențional** și **Codului Penal** ce vizează sancțiuni pentru neexecutarea măsurilor din ordinul de restricție de urgență și ordonanța de protecție de către agresor.

La **Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat**, au fost propuse modificări în vederea asigurării asistenței juridice garantate de stat în mod obligatoriu și victimelor violenței în familie.

Modificările propuse la **Legea privind administrația publică locală** vizează includerea competențelor și atribuțiilor relevante a autorităților publice locale în dezvoltarea serviciilor sociale. Totodată, prevederile menționate vin să ajusteze competențele și atribuțiile autorităților publice locale în contextul procesului de descentralizare și a rolului său sporit în dezvoltarea infrastructurii serviciilor sociale în dependență de necesitățile raionului, acordând caracter prioritar la adoptarea bugetului local. Responsabilitatea APL de a aproba și implementa programe de dezvoltare a serviciilor sociale conform necesităților comunității și a determina sursele financiare necesare, atribuie caracter prioritar acestor cheltuieli, la adoptarea bugetului local.

În vederea asigurării unei protecții adecvate a străinilor care sunt victime ale violenței în familie în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul, au fost propuse modificări la **Legea nr.200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova**, în vederea acordării victimei violenței în familie și a membrilor familiei dreptului la ședere provizorie pe teritoriul țării, dreptul victimei de a beneficia de protecție, indiferent de statutul ei de reședință precum și condițiile de revocare a dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie a fost propus un nou articol (~~Articolul 42². Prelungirea dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie~~). Totodată proiectul prevede propuneri de armonizare în acest context pentru art. 31 și respectiv art.39.

Modificările propuse pentru art.133¹ al **Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 al Republicii Moldova** vin să extindă lista subiecților și asupra foștilor soți și a persoanelor care s-au aflat în relații de concubinaj, dar care nu domiciliază împreună. Totodată s-a propus într-o redacție nouă expunerea articolului 201¹ privind infracțiunea de violență în familie, modificată în corespundere cu definiția propusă de Convenția menționată. De asemenea, s-a propus includerea unui nou articol cu privire la neîndeplinirea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie.

Pentru **Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008** s-a prevăzut includerea unor articole noi cum ar fi **Articolul 78¹** Acte de persecuție, contravenție ce nu s-a conținut anterior și care se califică conform Convenției de la Istanbul ca formă de violență împotriva femeii și **Art.318¹**, privind neexecutarea ordinului de restricție de urgență. Modificările operate la art.395 și art.400 ale **Codului contravențional** atribuie competența de constatare a acestor contravenții către organul de poliție și de examinare a procedurilor contravenționale și stabilire a pedepsei de către instanța de judecată.

În vederea consolidării mecanismului de protecție a victimei violenței în familie în cadrul procedurii penale modificările propuse la **Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003** au menirea asigurării asistenței juridice corespunzătoare. S-au propus modificări la art.69 și art.71 al CPP care stabilește cazurile de participare obligatorie a avocatului.

Au fost propuse modificări și în art.118 din **Codul de procedură penală**, referitoare la posibilitatea de a efectua cercetarea la fața locului a domiciliului, în cazul

comiterii infracțiunii de violență în familie, doar cu acordul victimei, iar dacă victima este o persoană minoră, cu acordul membrului major al familiei, altul decât agresorul. Aceste propuneri sunt determinate de recente modificări în legislație, potrivit cărora un șir de acțiuni de urmărire penală, inclusiv cercetarea la fața locului la domiciliu, pot fi efectuate doar cu acordul proprietarului localului sau cu autorizația judecătorului de instrucție după pornirea urmăririi penale. Pentru a oferi organelor abilitate posibilitatea să intervină, la necesitate, din oficiu pentru asigurarea protecției victimei care din diverse motive nu manifestă inițiativă în această privință dar totodată să se mențină posibilitatea victimei de a depune cerere la organul de urmărire penală sau la procuror, în vederea asigurării protecției eficiente, s-au considerat binevenite modificările propuse pentru **art.215¹**.

Potrivit art.19 alin.(2) al Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat nr.198 din 26.07.2007, poate fi solicitată asistență juridică calificată la orice etapă a procesului penal, iar în cauze civile, și până la inițierea procesului, totuși acest lucru nu se întâmplă în practică. Asistența juridică gratuită este limitată, în special pentru că sprijinul financiar de stat pentru asistența juridică este inadecvat. În ciuda garanțiilor din ~~Legea nr.45, victimele violenței în familie beneficiază rar de asistență juridică gratuită,~~ cauza principală fiind necesitatea îndeplinirii de către solicitant a cerințelor financiare de eligibilitate.

În scopul îmbunătățirii sistemului de protecție și asistență pentru victimele violenței în familie s-au propus modificări la **Codul de procedură civilă**. Astfel, au fost propuse modificări în art.77 CPC, în vederea asigurării participării obligatorii a apărătorului în procesul de solicitare a ordonanței de protecție pornit la inițiativa victimei. În articolul 318³ CPC s-au propus modificări, potrivit cărora, declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Aceste propuneri au drept scop simplificarea procesului de obținere a ordonanței de protecție, asigurând o mai mare protecție victimelor violenței în familie.

În urma operării modificărilor și completărilor în actele legislative menționate mai sus, va fi posibilă alinierea politicilor naționale la documentele prioritare ale Organizației Națiunilor Unite și Consiliului Europei în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, precum și implementării recomandărilor Comitetului CEDAW oferite Guvernului în 2013.

Pentru a asigura un mecanism eficient de soluționare a cazurilor de violență în familie și de implementare a propunerilor de modificare înaintate prin acest proiect este necesar de prevăzut surse financiare mai cu seamă în contextul dezvoltării serviciilor specializate adresate subiecților violenței în familie, precum și asigurării asistenței juridice garantate de stat pentru victimele violenței în familie, dezvoltării programelor de consiliere aplicate în procesul de probațiune etc. La momentul actual este dificil de estimat toate cheltuielile necesare pe motiv de inter-sectorialitate a domeniului de prevenire și combatere a acestui fenomen. Considerăm că este un proces de o durată mai

îndelungată care va fi realizat etapizat pe marginea unui document de politici elaborat ulterior, unde fiecare sector va estima resursele necesare în dependență de propunerile acceptate în vederea racordării unui răspuns sistemic la cazurile de violență în familie cu cerințele internaționale. Totodată, la etapa inițială reieșind din noile competențe oferite MMPSF prin propunerile înaintate s-a estimat că pentru crearea și menținerea paginii Web privind violența în familie și instituirea și menținerea serviciului de asistență telefonică de urgență pe domeniul de referință sunt necesare estimativ 798.640,4 lei per an.

Totodată, pentru asigurarea asistenței juridice garantate de stat victimelor violenței în familie bugetul aproximativ calculat constituie 998130 lei per an.

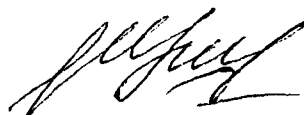
Astfel, bugetul aproximativ necesar pentru implementarea prezentului proiect de lege este 1 796 770 lei per an.

De asemenea menționăm că în vederea lichidării divergențelor de opinii pe marginea proiectului de lege au fost organizate 4 ședințe de consultări publice. Astfel ședințele au fost organizate după următorul grafic:

- 26 februarie 2016 (cu reprezentanții Ministerului Afacerilor Interne)
- 26 februarie 2016 (cu reprezentanții Ministerului Justiției)
- 01 martie 2016 (cu reprezentanții Congresului Autorităților Locale din Moldova)
- 01 martie 2016 (cu reprezentanții Ministerului Finanțelor).

Proiectul elaborat corespunde tuturor obiecțiilor și propunerilor parvenite în baza avizelor și ședințelor publice organizate.

Ministru

Stela GRIGORAȘ